

KRYSTYNA PATORA

Uniwersytet Łódzki

SPORNE KOSZTY TŁUMACZY W POSTĘPOWANIU KARNYM (ANALIZA PRZYPADKU)

1. WSTĘP

Przedmiotem niniejszego artykułu są koszty tłumaczy dotyczące spraw karnych. Koszty te, co do zasady konieczności ich poniesienia, nie budzą zastrzeżeń. Wątpliwe mogą być przyjmowane przez tłumaczy stawki tłumaczenia. Najwięcej sporów budzi kwestia ustalenia kosztów postępowania, gdy tłumaczenie nie jest nowym tłumaczeniem ani weryfikacją tłumaczenia dokonanego przez inną osobę, ale poświadczonym odpisem pisma w języku obcym lub dodatkowym egzemplarzem poświadczonego tłumaczenia. Różnica w stawkach, jakie może przyjąć tłumacz, jest znaczna. Trzeba także zaznaczyć, że zmiany, które zostały wprowadzone przez ustawodawcę, nie rozwiały wątpliwości związanych z prawidłowo ustaloną stawką tłumaczenia. Dlatego konieczne jest dokonanie analizy wybranych przepisów, w celu wytyczenia kierunku dla praktyki.

2. STAN FAKTYCZNY SPRAWY

Instytucja tłumaczy nie jest zbyt częstym przedmiotem rozważań doktrynalnych, choć w związku z umiędzynarodowieniem przestępczości oraz możliwością popełniania czynów zabronionych na terenie innych krajów, ale w wypadkach, kiedy właściwość nakazuje prowadzenie postępowania karnego na terenie Polski¹, liczba spraw, w których zachodzi konieczność powołania tłumacza, rośnie.

Dlatego powstaje potrzeba powoływania tłumaczy w celu dokonania tłumaczenia materiałów, które będą kierowane za granicę. Ten etap tłumaczenia nie budzi wątpliwości, ale sporny jest sposób obliczenia kosztów tłumacza, a tym samym ich wysokości.

Problem ten zostanie przedstawiony na konkretnym przykładzie, który pojawił się w prowadzonym postępowaniu przygotowawczym.

Prokuratura prowadzi postępowanie dotyczące podejrzenia popełnienia oszustw przy międzynarodowym obrocie towarami oraz rezerwacji miejsc w hotelach, na szkodę osób fizycznych oraz podmiotów gospodarczych, przy wykorzystaniu do zapłaty za towar lub usługi bankowości elektronicznej. Na różnego rodzaju stronach, również poprzez podszywanie się pod działające podmioty gospodarcze, oferowane były towary lub usługi rezerwacji pokoju hotelowego po atrakcyjnych cenach. Publikowane były zdjęcia oraz dane. Po nawiązaniu kontaktu z oferującym towar lub usługę i weryfikacji transakcji, dokonywana była, w formie przelewu, zapłata, przy czym środki trafiały na założony w Polsce na podstawioną osobę rachunek bankowy. Następnie były przelewane na kolejny, w ten sam sposób założony, rachunek bankowy, a ostatecznie wypłacane w bankomatach poza granicami kraju. Pokrzywdzonymi były głównie osoby zamieszkałe poza granicami kraju, co skutkowało koniecznością wykonania z ich udziałem czynności procesowych. Zmiennym elementem przygotowywanych dokumentów za granicę były dane pokrzywdzonych i transakcji przez nich dokonanych. W sprawie konieczne stało się przesłuchanie co najmniej kilkuset osób,

¹ Z nielicznych publikacji można wskazać T. WITKOWSKA, *Tłumacz w postępowaniu karnym*, «Prokuratura i Prawo» 1/2014, s. 29-42.

celem ustalenia, czy doszło do przestępstwa oszustwa na ich szkodę i nadania im uprawnień pokrzywdzonych przez zorganizowaną grupę przestępczą działającą na terenie Polski i innych krajów.

W tym stanie sprawy, 27 października 2021 r. wydane zostało postanowienie, w którym wskazano na zakres tłumaczenia: pisma przewodniego do wskazanego kraju w całości, Europejskiego Nakazu Dochodzeniowego, wyłącznie w zakresie sygnatury sprawy znajdującej się w lewej górnej części dokumentu na 1. stronie, danych transakcji znajdujących się na 2. stronie od słów „w dniu” do słów „o numerze...” oraz daty dokumentu na stronie 18., a w pozostałym zakresie na sporządzeniu poświadczonego tłumaczenia w oparciu o pierwszy przetłumaczony Europejski Nakaz Dochodzeniowy w sprawie o wskazanej w treści postanowienia sygnaturze. Ponadto na podstawie postanowienia o powołaniu tłumacza przetłumaczeniu winno podlegać oświadczenie świadka² poprzez sporządzenie poświadczonego tłumaczenia w oparciu o pierwsze tłumaczenie tego oświadczenia w sprawie o wskazanej sygnaturze, a ponadto kopia polecenia wypłaty przychodząca, w całości³.

W dniu 3 listopada 2021 r. została przedłożona faktura, w której tłumaczka wskazała, że na kwotę 857,44 zł składają się: cztery strony tłumaczenia w stawce po 45,11 (łącznie 180,44), sporządzenie dodatkowego egzemplarza w liczbie jednej strony – za kwotę 0,50 zł, a ponadto sporządzenie poświadczonego odpisu w liczbie 30 stron po 22,55 zł – łącznie za kwotę 676,50 zł. Tłumaczka w odniesieniu do poświadczonego odpisu pisma w obcym języku jako podstawę wskazała § 4 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z 24 stycznia 2005 r. w sprawie wynagrodzenia za czynności tłumacza przysięgłego (dalej: rozporządzenie w sprawie

² Chodzi o oświadczenie świadka o pouczeniu o odpowiedzialności karnej za składanie fałszywych zeznań z art. 233 § 1 k.k., którego brak w formularzach pouczeń dla świadka.

³ Chodzi o kopię dokumentu w postaci przelewu pieniędzy tytułem zapłaty za zamówiony towar lub usługę z rachunku pokrzywdzonego na rachunek bankowy rzekomego zbywcy towaru lub świadczeniodawcy, a w rzeczywistości na rachunek bankowy założony w Polsce na podstawioną osobę, która założyła rachunek na swoje dane, ale odsprzedała dostęp do niego innej osobie.

kosztów tłumacza w sprawach karnych)⁴. Przyjęcie jako podstawy § 4 rozporządzenia w sprawie kosztów tłumacza w sprawach karnych było przedmiotem sporu, ponieważ prokuratura stanęła na stanowisku, że w tym zakresie winien być przyjęty § 2 ust. 3 rozporządzenia w sprawie kosztów tłumacza w sprawach karnych i postanowieniem z 22 listopada 2021 r. przyznała tłumaczowi kwotę 195,94 zł. W tym przykładzie spór dotyczył stawki dla 30 stron po 22,55 zł (50% stawki tłumaczenia), co łącznie dawało kwotę 676,50 zł, czy też stawki po 0,50 gr od strony, co dawało łącznie 15 zł, a co też zmieniało ogólny koszt tłumaczenia. Prokuratura dla uzasadnienia swojego stanowiska zaprezentowała niżej przedstawioną argumentację.

3. RODZAJE WYKŁADNI ZASTOSOWANE W INTERPRETACJI PRZEPISÓW DOTYCZĄCYCH KOSZTÓW TŁUMACZY

3.1. WYKŁADNIA JĘZYKOWA PODSTAWOWYCH POJĘĆ

3.1.1. Pojęcie „tłumaczenie”

Przy ocenie problemu prawnego należy dokonać interpretacji odpowiednich przepisów dotyczących obliczania kosztów tłumaczenia, w szczególności powołanego wyżej § 2 ust. 3 rozporządzenia w sprawie kosztów tłumacza w sprawach karnych, zgodnie z którym: „Wynagrodzenie za sporządzenie dodatkowych egzemplarzy poświadczonych tłumaczeń wynosi 50 gr za każdą dodatkową stronę tłumaczenia”. Kolejnym istotnym w sporze przepisem jest § 4 rozporządzenia w sprawie kosztów tłumacza w sprawach karnych, na podstawie którego: „Za sprawdzenie i poświadczenie tłumaczenia z języka obcego na język polski albo z języka polskiego na język obcy sporządzonego przez inną osobę oraz za sporządzenie poświadczonego odpisu pisma w języku obcym wynagrodzenie wynosi 50% stawki przewidzianej za tłumaczenie, określonej w § 2 ust. 1”.

⁴ Tekst jedn. Dz. U. z 2021 r., poz. 261.

Z literalnego brzmienia oraz zestawienia obu przepisów wynika, że § 2 ust. 3 rozporządzenia w sprawie kosztów tłumacza w sprawach karnych dotyczy sytuacji, gdy istnieje powtarzalność tłumaczeń. Wówczas opłata obliczana jest według kosztów wytworzenia tych dodatkowych egzemplarzy tłumaczeń, tj. 50 gr za każdą dodatkową stronę tłumaczenia.

Inna sytuacja jest opisana w § 4 rozporządzenia w sprawie kosztów tłumacza w sprawach karnych, ponieważ chodzi o sporządzenie i poświadczenie tłumaczenia dokonanego przez inną osobę. W tych przypadkach obliczona została kwota tłumaczenia w oparciu o stawkę obowiązującą przy tłumaczeniu, ale pomniejszoną o 50%, z uwagi na to, że chodzi o dokument przetłumaczony, ale przez inną osobę, i zachodzi potrzeba weryfikacji tłumaczenia, a nie fizycznego sporządzenia dodatkowych egzemplarzy.

W żadnym z przytoczonych przepisów ustawodawca nie powołuje się na dokument jako całość, ale na tłumaczenie, co jest słuszne, ponieważ tłumaczenie nie musi dotyczyć dokumentu jako całości, ale tylko jego fragmentu.

W tym miejscu należy przywołać art. 16 ust. 1 ustawy z 25 listopada 2004 r. o zawodzie tłumacza przysięgłego⁵, z którego wynika, że wynagrodzenie za czynności tłumacza przysięgłego ustala, z zastrzeżeniem ust. 2 i 3, umowa ze zlecniodawcą lub zamawiającym wykonanie oznaczonego tłumaczenia.

Z nazwy powołanego rozporządzenia wynika, że dotyczy ono wynagrodzenia za czynności tłumacza. Ustawodawca w § 2 ust. 3 rozporządzenia w sprawie kosztów tłumacza w sprawach karnych wskazał takie czynności, jak „sporządzenie dodatkowych egzemplarzy poświadczonych tłumaczeń”, a w § 4 rozporządzenia w sprawie kosztów tłumacza w sprawach karnych „sprawdzenie i poświadczenie tłumaczenia [...] sporządzonego przez inną osobę oraz za sporządzenie poświadczonego odpisu pisma w języku obcym [...]”.

⁵ Tekst jedn. Dz. U. z 2019 r., poz. 1326.

Pojęcie „tłumaczenie” oznacza „opracowanie tekstu w innym języku niż oryginał”⁶, co wskazuje, że chodzi o faktyczne czynności tłumacza, a nie tylko fizyczne powielenie pewnych fragmentów tekstu.

3.1.2. Pojęcie „poświadczony tłumaczenia” „poświadczony odpis pisma”

W przywołanych tekstach pojawiają się także inne określenia, które wymagają objaśnienia. Jedno z nich – „poświadczenie” oznacza „poręczenie wiarygodności czegoś”⁷, a elementem różnicującym są określenia „tłumaczenia” oraz „odpis pisma”. Trzeba zaznaczyć, że również ustawa o zawodzie tłumacza przysięgłego posługuje się określeniami „tłumaczenie” lub „odpis” jako samodzielnymi określeniami, a także w zestawieniu z czynnością poświadczenia, co wynika wprost z art. 18 ust. 2 ustawy o zawodzie tłumacza przysięgłego co do opisu w repertorium, „czy tłumaczenie lub odpis jest poświadczony i przez kogo”.

Z literalnego brzmienia określenia „tłumaczenie” wynika, że chodzi o treści, które zostały przetłumaczone.

Natomiast pojęcie „odpis” oznacza w języku powszechnym „kopię sporządzoną przez przepisanie”, ponieważ odpisanie to „sporządzenie pisemnie drugiego egzemplarza czegoś”⁸.

Można się tutaj odwołać do rozważań Sławomir Steinborna na gruncie art. 156 k.p.k., z których wynika, że pojęcie odpisów łączone jest z samodzielnością ich wykonania⁹.

Dlatego też z literalnej wykładni określeń „poświadczonych tłumaczeń”, „poświadczonego odpisu pisma” należałoby przyjąć, że chodzi o pewien nakład pracy tłumacza, związany z czynnościami merytorycznymi.

⁶ <https://sjp.pwn.pl/szukaj/tlumaczenie.html> (dostęp 18 listopada 2021 r.).

⁷ <https://sjp.pwn.pl/szukaj/tlumaczenie.html> (dostęp 18 listopada 2021 r.).

⁸ Uwagi do art. 156 k.p.k. co do określeń „odpis” oraz „kserokopia” – T. GRZEGORCZYK, *Kodeks postępowania karnego*⁶, I, Warszawa 2014, s. 534, z powołaniem się na A. MARKOWSKI (red.), *Nowy słownik poprawnej polszczyzny PWN*, Warszawa 2000, s. 339, 374, 576, oraz L. DRABIK, E. SOBOL (red.), *Słownik języka polskiego PWN*, Warszawa 2007, s. 323.

⁹ L.K. PAPRZYCKI (red.), *Kodeks postępowania karnego. Komentarz*³, I, Warszawa 2013, s. 532 oraz s. 549 (komentarz do art. 157 k.p.k.).

3.1.3. Wykładnia spójnika „i”

W § 4 rozporządzenia w sprawie kosztów tłumacza w sprawach karnych pojęcie „sporządzenie” połączone jest spójnikiem „i” z „poświadczeniem” i dlatego niezbędne jest ustalenie znaczenia tego spójnika.

Sąd Najwyższy w wyroku z 2 marca 2015 r. (IV KK 382/14)¹⁰ wskazał, że znaczenie spójnika „i” jako pełniącego rolę enumeratywnego wyliczenia oznacza, iż użyty w § 4 rozporządzenia w sprawie kosztów tłumacza w sprawach karnych w słowach: „sprawdzenie i poświadczenie tłumaczenia [...] sporządzonego przez inną osobę” wskazuje na dwie czynności, które są dokonane łącznie, tj. „sprawdzenie”, „poświadczenie”. Użycie tego spójnika świadczy także o tym, że chodzi o dwie różne czynności, za które ustalona jest odpowiednia stawka wynagrodzenia w wysokości 50% stawki przewidzianej za tłumaczenie.

Taka interpretacja jest zresztą słuszna, ponieważ chodzi o nakład pracy, który jest związany z weryfikacją tłumaczenia, które zostało sporządzone przez inną osobę.

3.1.4. Interpretacja spójnika „oraz”

Pozostaje do wyjaśnienia sformułowanie z § 4 rozporządzenia w sprawie kosztów tłumacza w sprawach karnych o treści: „oraz za sporządzenie poświadczonego odpisu pisma w języku obcym [...]”. Spójnik „oraz” ma tutaj istotne znaczenie, ponieważ należy rozstrzygnąć, czy pełni on funkcję rozłączną, co oznaczałoby, że dookreślenie „tłumaczenia [...] sporządzonego przez inną osobę” odnosi się tylko do pierwszej części zdania, tj. określenia „sprawdzenie i poświadczenie”, a nie do dalszej części, która znajduje się po spójniku „oraz”.

Spójnik „oraz” nie ma definicji ustawowej, co oznacza, że nie ma podstaw do zastosowania wykładni autentycznej tego określenia. Dlatego też należy dokonać ustalenia jego znaczenia w oparciu o przyjęte w prawie, w tym w prawie karnym, reguły wykładni, tj. w pierwszej kolejności sięgnięcie do reguł wykładni językowej. Spójnik „oraz” używany jest zamiennie ze spójnikiem „i” lub ze znakiem interpunkcyjnym w postaci przecinka. Z wyroku Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego

¹⁰ «OSNKW» 7/2015, poz. 61, «Biul. PK» 3/2015, poz. 53-59, «Lex» nr 1654750.

w Gliwicach z 12 czerwca 2008 r. (III SA/GI 1742/07) wynika, że spójnik „oraz” użyty został w znaczeniu enumeracyjno-wyliczającym¹¹.

Tak więc określenie zawarte w § 4 rozporządzenia w sprawie kosztów tłumacza w sprawach karnych o treści „oraz za sporządzenie poświadczonego odpisu pisma w języku obcym [...]” oznacza, że chodzi o czynność o charakterze merytorycznym, która związana jest nie z nakładem technicznym, ale merytorycznym pracy tłumacza, tj. sporządzenia poświadczonego odpisu poprzez jego własnoręczne sporządzenie. W przeciwnym wypadku byłaby mowa o egzemplarzu lub kserokopii. Taka wykładnia uwzględnia także literalną wykładnię określenia „odpis”.

3.2. WYKŁADNIA SYSTEMOWA

Pomocne przy ustalaniu znaczenia omawianych przepisów może być posłużenie się wykładnią systemową i poczynienie rozważań dotyczących systematyki wewnętrznej oraz zewnętrznej omawianych przepisów.

Odnosząc się do umieszczenia przepisów wewnątrz rozporządzenia w sprawie kosztów tłumacza w sprawach karnych, należy wskazać, że w pierwszej kolejności w § 2 ust. 3 rozporządzenia w sprawie kosztów tłumacza w sprawach karnych znajduje się określenie wysokości „wynagrodzenia za sporządzenie dodatkowych egzemplarzy poświadczonych tłumaczeń”. Ustępy poprzedzające: 1 oraz 2 w § 2 dotyczą sporządzenia poświadczonego tłumaczenia ze wskazaniem zdecydowanie wyższych stawek, co oznacza, że chodzi w nich o sporządzenie tłumaczenia, które jest poświadczane przez tłumacza. Natomiast w § 2 ust. 3 rozporządzenia w sprawie kosztów tłumacza w sprawach karnych chodzi o dodatkowe egzemplarze i niższą stawkę, która wynosi 50 gr od każdej dodatkowej strony tłumaczenia. Poniżej, w § 4 określone są stawki w wymiarze „50% stawki przewidzianej za tłumaczenie, określonej w § 2 ust. 1”, przy czym odesłanie odnosi się do sporządzenia tłumaczenia poświadczonego. Brak odesłania do § 2 ust. 2 lub ust. 3 rozporządzenia w sprawie kosztów tłumacza w sprawach karnych oznacza, że w § 4 rozporządzenia w sprawie

¹¹ www.nsa.gov.pl, «Lex» nr 976326.

kosztów tłumacza w sprawach karnych nie chodzi o dodatkowy egzemplarz poświadczonych tłumaczeń, tak jak ma to miejsce w § 2 ust. 3 rozporządzenia w sprawie kosztów tłumacza w sprawach karnych.

Podsumowując, stwierdzić należy, że wykładnia systemowa potwierdza rezultat wykładni językowej.

3.3. WYKŁADNIA FUNKCJONALNA

Kolejnym rodzajem wykładni omawianych przepisów jest wykładnia funkcjonalna, która odnosi się do celu danej regulacji prawnej. Wychoząc z tego założenia i zestawiając omawiane regulacje w połączeniu ze wskazanymi w nich stawkami, należy stwierdzić, że odzwierciedlają one nakład pracy, jaki został włożony przez tłumacza. Tam, gdzie chodzi o sporządzenie tłumaczenia lub weryfikację tłumaczenia, jest mowa o odpowiedniej do języka stawce za stronę tłumaczenia lub 50% tej stawki.

Natomiast tam, gdzie chodzi o dodatkowe egzemplarze poświadczonych tłumaczeń, a więc czynności typowo techniczne, należy przyjąć, że ustawodawca miał na myśli koszty papieru, tuszu i dlatego ustalił stawkę na 50 gr od dodatkowej strony tłumaczenia. Taka symulacja jest zresztą zgodna z ogólnokrajowymi stawkami na wydruk jednej strony formatu A4.

3.4. WYKŁADNIA HISTORYCZNA

Odnosząc się do wykładni historycznej, konieczne jest określenie znaczenia omawianych przepisów na podstawie ewolucji treści normatywnej w czasie¹².

Dodanie do § 2 rozporządzenia w sprawie kosztów tłumacza w sprawach karnych ust. 3 jako zupełnie nowego nastąpiło na podstawie rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z 8 października 2019 r.

¹² T. BOJARSKI (red.), *Źródła prawa karnego*, Warszawa 2011, s. 503.

zmieniającego rozporządzenie w sprawie wynagrodzenia za czynności tłumacza przysięgłego¹³.

Jeśli chodzi o § 4 rozporządzenia w sprawie kosztów tłumacza w sprawach karnych, to istniał on od samego początku, w niezmienionej formie. Zmiana normatywna, jaka została dokonana, ma znaczenie z punktu widzenia wykładni omawianych przepisów.

Odnosząc się historycznie do zapisów poprzednich aktów prawnych, które dotyczyły wynagrodzenia tłumaczy, szczególnie pomocne są te z nich, które dotyczą ustalania wynagrodzenia tłumaczy, gdy nie funkcjonowały różnego typu możliwości techniczne powielania dokumentów.

Na podstawie art. 19 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości w porozumieniu z Ministrem Skarbu z 7 sierpnia 1920 r. w przedmiocie wynagrodzenia świadków, znawców i tłumaczy w postępowaniu karnym, które weszła w życie 27 sierpnia 1920 r.: „Tłumaczowi, przybranemu do przesłuchania sądowego, należy się tytułem odszkodowania za stratę czasu (art. 11) i tytułem wynagrodzenia za pracę (art. 12) kwota nie wyżej jednego złotego za każdą rozpoczętą godzinę, za cały dzień jednak nie powyżej dziesięciu złotych”¹⁴.

Również w § 19 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości wydanego w porozumieniu z Ministrem Skarbu z 25 czerwca 1929 r. o należnościach świadków, biegłych i tłumaczy w sprawach karnych ustawodawca wskazał, że: „[...] tłumacze, prócz wynagrodzenia za pracę, otrzymują pokrycie wydatków, niezbędnych do jej wykonania [...]”¹⁵.

Zasada ta została powtórzona w § 19 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości wydanego w porozumieniu z Ministrem Skarbu z 10 listopada 1929 r. o należnościach świadków, biegłych i tłumaczy w sprawach karnych¹⁶ oraz w § 16 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z 16 maja 1930 r. wydanego w porozumieniu z Ministrem Skarbu o należnościach świadków, biegłych i tłumaczy w sprawach karnych¹⁷.

¹³ Dz. U. z 2019 r., poz. 1975.

¹⁴ Dz. U. Nr 75, poz. 515.

¹⁵ Dz. U. Nr 47, poz. 389.

¹⁶ Dz. U. Nr 77, poz. 580.

¹⁷ Dz. U. Nr 39, poz. 349.

W rozporządzeniu Ministra Sprawiedliwości z 30 sierpnia 1945 r. o taksie dla tłumaczy przysięgłych¹⁸ ustawodawca użył określeń „za każdą stronicę przekładu”, poczynając od stawki 15 zł, oraz „sporządzenie i zaświadczenie zgodności kopii tłumaczenia albo kopii pisma sporządzonego w obcym języku”, poczynając od stawki 2,50 zł, co wskazuje na różnicę w odniesieniu do poczynionego nakładu pracy tłumacza.

Takie samo rozróżnienie znajdowało się w rozporządzeniu Ministra Sprawiedliwości z 30 grudnia 1947 r. o taksie dla tłumaczy przysięgłych¹⁹ oraz rozporządzeniu z 3 maja 1951 r. o taksie dla tłumaczy przysięgłych²⁰, które zastąpiło rozporządzenie z 30 grudnia 1947 r.

W § 3 zarządzenia Ministra Sprawiedliwości z 25 marca 1955 r. o taryfie dla tłumaczy przysięgłych pięćdziesięcioprocentowe podwyższenie wynagrodzenia za sporządzenie i zaświadczenie zgodności odpisu tłumaczenia albo odpisu pisma sporządzonego w obcym języku przewidziane było tylko wtedy, gdy odpis nie był „przebitką maszynową tłumaczenia lub pisma”²¹.

Podobne rozwiązanie znalazło się w § 8 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z 21 października 1961 r. o taryfie wynagrodzeń tłumaczy przysięgłych²², gdzie sporządzenie i zaświadczenie następnych egzemplarzy nie odnosiło się do „egzemplarzy nie będących przebitkami sporządzonego przez tłumacza tłumaczenia lub odpisu pisma w języku obcym”, co także wskazuje na nakład pracy tłumacza.

W kolejnym akcie prawnym, tj. rozporządzeniu Ministra Sprawiedliwości z 6 grudnia 1975 r. w sprawie wynagrodzenia tłumaczy przysięgłych²³ ustawodawca nie posłużył się już określeniem „przebitki”, ale „odpisu”, do którego odnosi czynność sporządzenia i zaświadczenia. Za sporządzenie i zaświadczenie następnych egzemplarzy sporządzonego przez tłumacza tłumaczenia lub odpisu pisma w języku obcym przewiduje odpowiednio 20% lub 30% stawki przewidzianej za tłumaczenie,

¹⁸ Dz. U. Nr 33, poz. 198.

¹⁹ Dz. U. Nr 2, poz. 11.

²⁰ Dz. U. Nr 27, poz. 204.

²¹ M.P. Nr 30, poz. 295.

²² Dz. U. Nr 48, poz. 257.

²³ Dz. U. Nr 43, poz. 221.

odpowiednio od jednego do trzech lub co najmniej czterech egzemplarzy, o czym stanowił § 7 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z 6 grudnia 1975 r. w sprawie wynagrodzenia tłumaczy przysięgłych²⁴.

Ważne rozróżnienie z punktu widzenia wykładni historycznej znajdowało się także w rozporządzeniu Ministra Sprawiedliwości z 25 sierpnia 1986 r. w sprawie wynagrodzenia tłumaczy przysięgłych²⁵, gdzie 50% stawki przewidzianej za tłumaczenie ustalone było tylko dla czynności „sporządzenia i zaświadczenia dodatkowych egzemplarzy tłumaczenia lub odpisu pisma w języku obcym, wymagających ponownego ich przepisania”²⁶. Przy czynnościach „sporządzenia i zaświadczenia kopii maszynopisu tłumaczenia lub odpisu pisma w języku obcym, sporządzonego przez tłumacza, wynagrodzenie za każdą kopię wynosi 20% stawki przewidzianej za tłumaczenie”²⁷. Należy zaznaczyć, że na podstawie § 1 ust. 3 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z 25 sierpnia 1986 r. wynagrodzenie za tłumaczenie obejmowało „koszt przepisania tłumaczenia pismem maszynowym”²⁸.

Analiza rozwiązań przewidzianych w poprzednich regulacjach prowadzi do wniosku, że były one bardziej precyzyjne i odróżniały nakład pracy tłumacza na wytworzenie odpisu poprzez jego osobiste sporządzenie, wówczas pismem maszynowym, od „przebitki”, która powstawała jako kolejny egzemplarz sporządzony pismem maszynowym, za pomocą tzw. kalki wkładanej pomiędzy kartki. Wówczas tzw. przebitka powstawała przy sporządzaniu tłumaczenia pismem maszynowym i była, można ją tak nazwać, odnosząc do dzisiejszych realiów technicznych, kopią. Rozróżnienie wynagrodzenia od liczby egzemplarzy przebitek wynikało z ograniczonych możliwości technicznych oraz czytelności kolejnych egzemplarzy przebitek.

²⁴ Dz. U. Nr 43, poz. 221.

²⁵ Dz. U. Nr 33, poz. 168.

²⁶ § 5 ust. 1 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z 25 sierpnia 1986 r. w sprawie wynagrodzenia tłumaczy przysięgłych.

²⁷ § 5 ust. 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z 25 sierpnia 1986 r. w sprawie wynagrodzenia tłumaczy przysięgłych.

²⁸ Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z 25 sierpnia 1986 r. w sprawie wynagrodzenia tłumaczy przysięgłych.

W obecnym rozwiązaniu widać podobne rozróżnienie, choć ustawodawca winien być bardziej precyzyjny i posługiwać się nazwami adekwatnymi do obecnego nazewnictwa i rozwoju możliwości technologicznych sporządzania kolejnych egzemplarzy.

Kończąc powyższe rozważania, należy stwierdzić, że wynik wykładni historycznej nie przeczy результатам wcześniej omówionych rodzajów wykładni, a wręcz przeciwnie, jest kolejnym argumentem za wcześniej zaprezentowanymi poglądami.

3.5. WYKŁADNIA OPERATYWNA

Istotne znaczenie dla praktyki ma wykładnia sądowa. W związku z tym należy dokonać analizy orzeczeń, które wydane zostały w sprawie kosztów tłumaczy w postępowaniu karnym, na podstawie omawianego rozporządzenia.

Na wstępie należy zaznaczyć, że orzeczeń odnośnie do kosztów nie jest zbyt wiele. Po zmianie przepisów rozporządzenia w 2019 r. nie zostało wydane żadne orzeczenie.

Z analizy postanowienia Sądu Apelacyjnego w Katowicach z 3 października 2007 r. (II AKz 673/07)²⁹ wynika, że spornym zagadnieniem pozostała kwestia przyznania należności w kwocie 106,14 zł za sześć stron sprawdzonego i poświadczzonego tłumaczenia na język hiszpański, sporządzonego przez inną osobę. Sąd Apelacyjny stwierdził, że brak jest podstaw prawnych i faktycznych do odmowy przyznania należnego tłumaczowi przysięgłemu wynagrodzenia za wykonaną pracę, polegającą na sprawdzeniu i poświadczeniu tłumaczenia sporządzonego przez inną osobę. Sąd wskazał, że nie może przecież budzić żadnych wątpliwości, iż tłumacz przysięgły był uprawniony do powyższych czynności, a wynagrodzenie przysługiwało mu w oparciu o § 4 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z 24 stycznia 2005 r. w sprawie wynagrodzenia za czynności tłumacza przysięgłego. W tej sytuacji żądanie przyznania wynagrodzenia w wysokości 530,70 zł jako sumy kwot 424,56 zł oraz

²⁹ «Lex» nr 377941.

106,14 zł, określonych w fakturze VAT z 20 sierpnia 2007 r., która została sprawdzona pod względem formalnym i rachunkowym, było w pełni zasadne i musiało być uwzględnione.

Z analizy tego orzeczenia wynika jednoznacznie, że w oparciu o § 4 rozporządzenia w sprawie kosztów tłumacza w sprawach karnych obliczone zostało wynagrodzenie za weryfikację tłumaczenia dokonanego przez innego tłumacza. W związku z tym wymienione orzeczenie można rozpatrywać w kontekście tego, że sprawdzenie tłumaczenia innego tłumacza uprawnia do otrzymania wynagrodzenia, co oznacza, że dokonane jest rozróżnienie w kierunku nakładu pracy tłumacza.

Kolejnym orzeczeniem wydanym na podstawie rozporządzenia w sprawie kosztów tłumacza w sprawach karnych jest postanowienie Sądu Apelacyjnego w Katowicach z 4 marca 2009 r. (II AKz 173/09)³⁰, w którym stan faktyczny polegał na tym, że tłumacz miał uzupełnić formularz europejskiego nakazu aresztowania przez podanie w części C3 wymiaru kary pozostałej tej osobie do odbycia. Tłumacz przysięgły złożył 10 lutego 2009 r. rachunek, w którym zażądał 210,49 zł za przetłumaczenie z języka polskiego na angielski uzupełnienia nakazu oraz sporządzenia odpisu tego dokumentu. Zdaniem tego sądu tłumacz miał jedynie poprawić formularz wymienionego europejskiego nakazu aresztowania przez dopisanie w nim wymiaru kary pozostałej do odbycia, która to czynność wiązała się z przetłumaczeniem jednej strony tekstu. Przedstawiony przez tłumacza przysięgłego rachunek obejmował także odpis europejskiego nakazu aresztowania. Ta ostatnia czynność nie pociągała za sobą dodatkowego nakładu pracy. Kwota przyznana tłumaczowi za wykonaną pracę wynika z przedstawionego przez niego wyliczenia. Tłumacz przysięgły, żądając wynagrodzenia w wysokości 210,49 zł, wskazał, że sąd pierwszej instancji zlecił mu tłumaczenie samego uzupełnienia europejskiego nakazu aresztowania, ale oczekiwał zwrotu całego dokumentu z przetłumaczonym na język angielski uzupełnieniem – łącznie 14 stron maszynopisu zawierającego 14 754 znaki. Zadaniem skarżącego było zatem przetłumaczenie uzupełnienia nakazu, sprawdzenie zgodności całego dokumentu

³⁰ «Lex» nr 504144.

z wykonanym tłumaczeniem, wykonanie odpisu całego dokumentu oraz wydrukowanie i poświadczenie tłumaczenia przy użyciu pieczęci. W czasie przyznawania wynagrodzenia tłumaczowi należność za jedną stronę tekstu przetłumaczonego na język angielski w myśl § 2 pkt 2 lit. a) powołanego rozporządzenia wynosiła 30,07 zł. Sąd Apelacyjny w Katowicach stwierdził, że: „Na gruncie § 4 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 24 stycznia 2005 r. w sprawie wynagrodzenia za czynności tłumacza przysięgłego nie ma podstaw do przyznania wynagrodzenia za sprawdzenie i poświadczenie tłumaczenia sporządzonego przez tę samą osobę, która dokonuje poświadczenia. Wynika to z faktu, iż nie wiąże się to z nakładem pracy tej osoby. Wynagrodzenie takie wchodziłoby w grę tylko w razie sprawdzenia i poświadczenia tłumaczenia sporządzonego przez inną osobę”³¹. Z uzasadnienia wynika także, że sąd odróżnił należności za odpis oraz za tłumaczenie, pomimo że sąd oczekiwał przekazania mu całego dokumentu. Trzeba wspomnieć, że w czasie wydawania omawianego orzeczenia nie było podstawy do przyznania wynagrodzenia za sporządzenie dodatkowych egzemplarzy poświadczonych tłumaczeń. Istniał tylko § 4 rozporządzenia w sprawie kosztów tłumacza w sprawach karnych. Ważne jest jednak to, że sąd wskazał, iż na gruncie § 4 rozporządzenia w sprawie wynagrodzenia za czynności tłumacza przysięgłego nie ma podstaw do przyznania wynagrodzenia za sprawdzenie i poświadczenie tłumaczenia sporządzonego przez tę samą osobę, która dokonuje poświadczenia, co wynika z faktu, iż nie wiąże się to z nakładem pracy tej osoby.

Kolejnym orzeczeniem, które zostały w tym zakresie wydane, jest postanowienie Sądu Apelacyjnego w Krakowie z 16 grudnia 2013 r. (I Acz 2269/13)³². Stan faktyczny w tej sprawie był następujący: Sąd I instancji podał, że zwrócił się do tłumacza przysięgłego języka ukraińskiego o wykonanie tłumaczenia załączonego dokumentu (dwie strony) i przesłanie tłumaczenia w dwóch egzemplarzach. Wskazał następnie, że za stronę tłumaczenia z języka polskiego na język ukraiński tłumaczowi przysługuje wynagrodzenie w kwocie 35,38 zł. Tłumaczka przysięgła

³¹ Postanowienie SA w Katowicach z 4 marca 2009 r., II AKz 173/09.

³² «Lex» nr 1515217.

przetłumaczyła dwie strony. Sąd stwierdził, że nieuzasadniony jest natomiast wniosek o przyznanie dodatkowej kwoty 35,38 zł za przesłanie do sądu drugiego egzemplarza tłumaczenia każdego dokumentu. Zlecenie sądu opiewało na dokonanie tłumaczenia dwóch dokumentów, tłumaczenie miało być przesłane w dwóch egzemplarzach. Tłumaczka przysięgła wyliczyła wynagrodzenie za sporządzenie drugiego egzemplarza jak za sporządzenie kolejnego tłumaczenia. Sąd stwierdził, że sporządzenie drugiego egzemplarza tłumaczenia nie wymagało kolejnego poświadczenia. Z powyższym orzeczeniem nie zgodziła się tłumaczka przysięgła, która w piśmie z 19 września 2013 r. wniosła o ponowne rozpatrzenie postanowienia sądu. Skarżąca podała, że dokument składa się z dwóch stron przeliczeniowych – 2016 znaków, a dokument składa się z dwóch stron przeliczeniowych – 2022 znaki, co zostało zaznaczone na każdym z przetłumaczonych dokumentów oraz dołączonym oświadczeniu z 13 sierpnia 2013 r. Łącznie wyszły cztery strony przeliczeniowe, co zostało uwzględnione w rachunku z 13 sierpnia 2013 r. Sąd Apelacyjny stwierdził, że tłumaczka przysięgła języka ukraińskiego dokonała tłumaczenia dwóch pism z 5 sierpnia 2013 r. Tłumaczenie przedłożyła do sądu w dwóch egzemplarzach każdego z pism. Sąd I instancji, przyznając zaskarżonym postanowieniem wynagrodzenie, uwzględnił dokonane tłumaczenie każdego z pism, lecz nie uwzględnił wynagrodzenia za przesłanie drugiego egzemplarza tłumaczenia każdego dokumentu. Zgodnie z § 4 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z 24 stycznia 2005 r. w sprawie wynagrodzenia za czynności tłumacza przysięgłego³³ za sporządzenie poświadczanego odpisu pisma w języku obcym wynagrodzenie wynosiło 50% stawki przewidzianej za tłumaczenie, określonej w § 2 ust. 1. Dołączenie drugiego egzemplarza tłumaczenia każdego z dwóch pism w języku ukraińskim zostało potraktowane jak sporządzenie poświadczanego odpisu pisma w języku obcym. Zatem wynagrodzenie tłumacza przysięgłego powinno obejmować kwotę tytułem wynagrodzenia za tłumaczenie dwóch pism z języka polskiego na ukraiński w wysokości 70,76 zł oraz za sporządzenie poświadczonych odpisów dwóch pism w języku ukraińskim w wysokości 35,38 zł.

³³ Dz. U. Nr 15, poz. 131.

Łączne wynagrodzenie tłumacza wyniosło 106,58 zł. W omawianym postanowieniu sąd wskazał, że drugi egzemplarz należy potraktować jako sporządzenie poświadzonego odpisu pisma w języku obcym, zgodnie z § 4 rozporządzenia w sprawie kosztów tłumacza w sprawach karnych. Należy podkreślić, że w tym czasie nie obowiązywał § 2 ust. 3 rozporządzenia w sprawie kosztów tłumacza w sprawach karnych, który został dodany na podstawie rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z 8 października 2019 r., zmieniającego rozporządzenie w sprawie wynagrodzenia za czynności tłumacza przysięgłego, które weszło w życie 31 października 2019 r. W związku z tym nie było innej podstawy do przyznania wynagrodzenia.

Na marginesie należy zaznaczyć, że w postanowieniu z 6 listopada 2012 r. (II AKz 324/12) Sąd Apelacyjny w Białymstoku zaznaczył, że przy ustalaniu wynagrodzenia tłumaczy obowiązują stawki wskazane w rozporządzeniu z 24 stycznia 2005 r. w sprawie wynagrodzenia za czynności tłumacza przysięgłego i nie jest możliwe dokonywanie wykładni rozszerzającej przepisów³⁴.

3.6. WYKŁADNIA PROWSPÓLNOTOWA

W zakresie wykładni prawspółnotowej nie można nie odnieść się do dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2010/64/UE z 20 października 2010 r. w sprawie prawa do tłumaczenia ustnego i tłumaczenia pisemnego w postępowaniu karnym³⁵, która dotyczy prawa do tłumaczenia ustnego i tłumaczenia pisemnego w postępowaniu karnym oraz w postępowaniu służącym wykonaniu europejskiego nakazu aresztowania i reguluje kwestie dotyczące tłumaczenia szczątkowo, wskazując w art. 4, że: „Państwa członkowskie ponoszą koszty tłumaczenia ustnego i pisemnego wynikające ze stosowania art. 2 i 3, niezależnie od wyniku postępowania”. Oznacza to, że szczegółowe uregulowania dotyczące

³⁴ «Lex» nr 1236009.

³⁵ Dz. Urz. UE L 280 z 26.10.2010 r., s. 1.

wysokości kosztów tłumaczy winny być wskazane w ustawodawstwie krajowym.

4. ROZSTRZYGNIĘCIE SĄDOWE

W sprawie będącej przedmiotem rozważań tłumaczka nie zgodziła się z postanowieniem prokuratora dotyczącym przyznania jej kwoty 195,94 zł i zaskarżyła je do prokuratora nadrzędnego. Prokuratura Krajowa nie uwzględniła zażalenia i skierowała sprawę do sądu.

Postanowieniem z 3 czerwca 2022 r. Sąd Okręgowy w Łodzi (XVIII Kp 352/22)³⁶ nie uwzględnił zażalenia skarżącej i utrzymał postanowienie Prokuratury Regionalnej w Łodzi w mocy. W uzasadnieniu postanowienia sąd wskazał, że prokurator, w sposób wyczerpujący, w postanowieniu o przyznaniu kosztów tłumaczenia wyjaśnił, iż w jego rozumieniu § 4 rozporządzenia w sprawie kosztów tłumacza w sprawach karnych dotyczy dokumentów sporządzonych przez innego tłumacza, co do których kolejny tłumacz dokonuje weryfikacji lub odpisu.

Istotne jest to, że w podobnej sprawie, w której także złożone zostało zażalenie na postanowienie prokuratora, Sąd Okręgowy w Łodzi w sprawie IV Kp 356/22, 13 czerwca 2022 r. stwierdził, że usługa poświadczenia własnego tłumaczenia jest jedynie czynnością techniczną, która nie wiąże się z nakładem merytorycznym i zastosowanie musi mieć § 2 ust. 3 rozporządzenia w sprawie kosztów tłumacza w sprawach karnych ze stawką 50 gr za każdą dodatkową stronę tłumaczenia³⁷. Sąd wskazał, że słusznie prokurator przyjął, iż nie ma tutaj zastosowania § 4 rozporządzenia w sprawie kosztów tłumacza w sprawach karnych, który odnosi się tylko do wynagrodzenia za nakład pracy o charakterze merytorycznym. Dodatkowo sąd wskazał, że przeciwne stanowisko prowadziłoby do przyznania powtórnie wynagrodzenia za już wykonaną pracę.

³⁶ Postanowienie SO w Łodzi z 3 czerwca 2022 r., XVIII Kp 352/22.

³⁷ Postanowieniu SO w Łodzi z 13 czerwca 2022 r., IV Kp 356/22.

5. PODSUMOWANIE

Na podstawie wyników różnego typu wykładni przepisów można dojść do wniosku, że uprawnione jest stanowisko, iż w przypadku braku rzeczywistego tłumaczenia lub braku weryfikacji tłumaczenia dokonanego przez inną osobę ma miejsce „sporządzenie dodatkowych egzemplarzy poświadczonych tłumaczeń”, co uregulowane jest w § 2 ust. 3 rozporządzenia w sprawie kosztów tłumacza w sprawach karnych. W omawianej sprawie tłumaczka dokonała tłumaczenia całości dokumentu i w dalszej kolejności tłumaczenia określonych w treści postanowienia fragmentów dokumentu. W pozostałym niezmiennym zakresie nie zostało zlecone tłumaczenie ani weryfikacja tłumaczenia, co byłoby wręcz nielogiczne, ponieważ dotyczyłoby tłumaczenia, które zostało dokonane przez tego samego tłumacza. Ten sposób argumentacji został zaakceptowany przez Sąd Okręgowy w Łodzi w orzeczeniach z 3 oraz 13 czerwca 2022 r.

Niezależnie od powyższych orzeczeń, zasadny wydaje się postulat *de lege ferenda*, aby ustawodawca dokonał zmiany omawianego przepisu w ten sposób, że § 4 rozporządzenia w sprawie kosztów tłumacza w sprawach karnych po słowach „oraz za sporządzenie poświadczonego odpisu pisma w języku obcym wynagrodzenie wynosi 50% stawki przewidzianej za tłumaczenie, określonej w § 2 ust. 1”, należałoby dodać „jeżeli nie jest ono dodatkowym egzemplarzem”.

SPORNE KOSZTY TŁUMACZY W POSTĘPOWANIU KARNYM (ANALIZA PRZYPADKU)

Streszczenie

Przedmiotem niniejszego artykułu są kwestie dotyczące kosztów tłumaczenia na podstawie rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z 24 stycznia 2005 r. w sprawie wynagrodzenia za czynności tłumacza przysięgłego. Omawiany akt prawny, pomimo jego zmiany, nadal nie jest aktem jasnym. Brak ten dotyczy w szczególności tych fragmentów tłumaczeń, które nie są nowym tłumaczeniem lub weryfikacją tłumaczenia

dokonaną przez innego tłumacza. Z jednej strony koszty ponoszone w toku postępowania przygotowawczego winny odzwierciedlać rzeczywisty nakład pracy tłumacza od nakładów typowo technicznych, a z drugiej strony brak jasności w tym zakresie wprowadza niepotrzebny chaos, który jest przedmiotem sporów pomiędzy tłumaczem a organem decydującym o wysokości kosztów. Wydaje się, że wprowadzenie do § 2 ustępu 3 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości winno doprowadzić do ujednoczenia praktyki w tym zakresie, ale dodany nowy przepis nie jest jasno sformułowany. Dlatego też budzą wątpliwości te sytuacje, kiedy tłumacz nie dokonuje ani tłumaczenia tekstu, ani weryfikacji, ale korzysta ze swojego tłumaczenia i scala dokument jako całość. Czy wówczas ta część winna być rozliczona w wysokości 50% tłumaczenia? W prezentowanym artykule autorka dokonuje wykładni przepisów dotyczących tej sytuacji i stara się udzielić odpowiedzi w obrębie rozliczania tych kosztów tłumaczenia na etapie postępowania przygotowawczego.

DISPUTED FEES FOR TRANSLATION IN CRIMINAL PROCEEDINGS:
A CASE STUDY

Summary

The subject of this article is the question of translation fees in Polish criminal proceedings on the grounds of the Ordinance issued by the Minister of Justice on 24 January 2005 on the remuneration due to a translator or interpreter under oath. Notwithstanding amendments to the applicable legislative act, its provisions are still not clear enough. The defects concern especially those parts of translation which are not a new translation or a verification of the translation made by another translator. On the one hand, the costs incurred in the course of preparatory proceedings should reflect the translator's actual workload as distinct from technical costs, while on the other hand lack of clarity on this point makes for unnecessary chaos which is the subject of disputes between the translator and the authority which determines the amount of the fees due to the translator. We might expect the introduction to Paragraph 2 Point 3 of the Minister's Ordinance to bring in a standard practice in this

respect, but the new provision has not been clearly formulated. Doubts arise in situations when the translator neither makes a new translation nor verifies the existing translation but only uses the translation to produce a uniform transcript of the translated document. Should the fee for this part of the translator's work still be charged at 50% of the rate for the original translation? I examine the provisions concerning this situation and try to provide answers to the question of determining fees due for translation at the preparatory stage of proceedings.

Słowa kluczowe: wykładnia językowa; wykładnia systemowa; wykładnia funkcjonalna; wykładnia historyczna; koszty tłumaczenia; odpis; poświadczenie tłumaczenia; koszty tłumaczy.

Keywords: linguistic interpretation; systemic interpretation; functional interpretation; historical interpretation.

Literatura

- BOJARSKI T. (red.), *Źródła prawa karnego*, Warszawa 2011, s. 503.
- DRABIK L., SOBOL E. (red.), *Słownik języka polskiego PWN*, Warszawa 2007.
- GRZEGORCZYK T., *Kodeks postępowania karnego*⁶, I, Warszawa 2014, s. 534.
- MARKOWSKI A. (red.), *Nowy słownik poprawnej polszczyzny PWN*, Warszawa 2000.
- PAPRZYCKI L.K. (red.), *Kodeks postępowania karnego. Komentarz*³, I, Warszawa 2013.
- WITKOWSKA T., *Tłumacz w postępowaniu karnym*, «Prokuratura i Prawo» 1/2014, s. 00-00.
- <https://sjp.pwn.pl/szukaj/tlumaczenie.html> (dostęp 18 listopada 2021 r.).